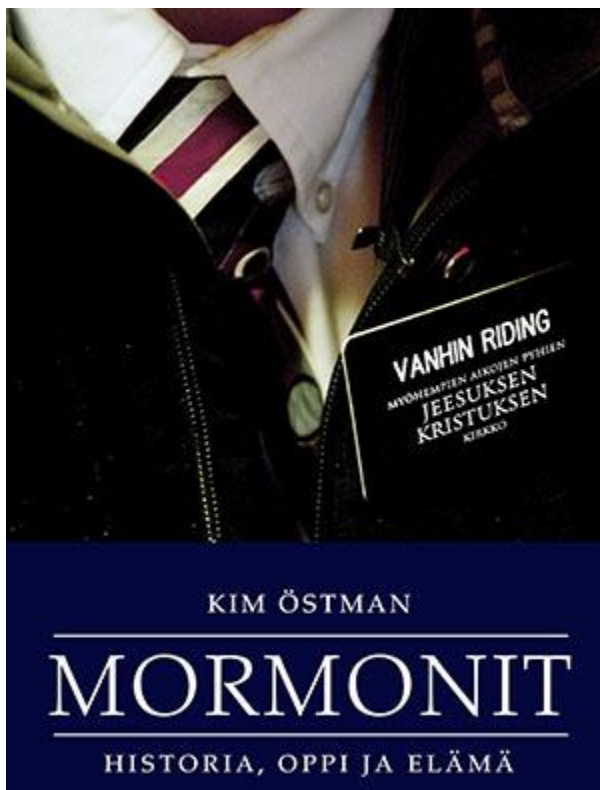

Kaikki tuntevat South Parkin mormonit, mutta mitä tekee Myöhempien Aikojen Pyhien kirkko? Uusi tietokirja oikaisee käsityksiä mormonismista

Heidi Rautalahti
Helsingin yliopisto

Kim Östman 2019. *Mormonit – Historia, oppi ja elämä*. Helsinki, Gaudeamus, 428 s.

Mormonismin historiaa ja vaiheita ensi kertaa suomeksi esittelevä Kim Östmanin tietokirja *Mormonit – historia, oppi ja elämä* tarjoaa selkeän johdannon aiheen pariin, kuten kirjoittaja esipuheessaan kuvaa. Teos jättää lukijan kuitenkin pohtimaan mormonien eri historianvaiheiden syvempää kulttuurikontekstia ja Yhdysvaltojen muodostumisen historian yhteen kietoutumisen kysymyksiä. Usein puhututtavaan kysymykseen siitä, ovatko mormonit kristittyjä, tarttuu Östman asiantuntevasti esitellessään eri tulkintavaihtoehtoja.

Kirja on ansiokkaasti rakennettu selkeiden lukujen varaan, joihin voi tutustua yksittäin myös itsenäisinä kokonaisuuksina. Neljä päälukua kattavat historian, pyhät kirjoitukset, keskeiset uskonkäsitykset ja harjoittajan elämänvaiheet kertoen mormonin elämää jäsentävistä kokonaisuuksista. Kirjan ansio on myös huolellisesti laaditut lähdeviitteet ja kirjallisuusluettelo. Kirjan painopiste on mormonismien historianvaiheiden leviämisen tarkastelussa Yhdysvaltojen maantieteen kautta. Eletyn historian näkökulmaa tai aikalaiskuvaluksia on kuitenkin vain niukasti mukana. Teos ei ota kantaa mormonien historian tai säännösten epäselviin vaiheisiin, etniseen syrjintään tai kiistanalaisiin piirteisiin, vaan esittelee johdannonomaisesti suurimmat konfliktit. Lukija jää osin kaipaamaan lisätietoja, sillä länsimaisessa populaarikulttuurissa esiintyvä mormonismiin kohdistuva huumori ja ihmettely ovat vähintään tarjonneet ulkopuoliselle jonkinlaisen kuvan siitä, mitä nämä kiistat pitävät sisällään.

Östmanin teosta voi kuitenkin lukea populaarikulttuurin tuottamien ennakkokäsitysten kriittisenä ja tarpeellisenä oikaisijana. Populaarikulttuuri on pullollaan viittauksia mormonismiin, ja kuten Östmanin huomioi, palkittu Broadway-musikaali *Book of Mormon* tai yhdysvaltalaiset tv-sarjat *Big Love* tai *South Park* ovat näistä viimeaikaisia näkyvämpiä esimerkkejä. Mormonien oma suhtautuminen mahdolliseen transgressiiviseen sisältöön vaikuttaa kuitenkin olevan neutraali. Mormonien alkuperään oleellisesti liittyvä, jälkimmäisessä tv-sarjassakin usein parjattu yhdysvaltalainen Joseph Smith (1805–1844), sai mormonismien synnyttäneen jumalallisen näyn 17-vuotiaana, mikä on tärkein todiste mormonin uskolle.

Nykymormonismien kanonisoima ”ensimmäinen näky” muodosti pohjan mormonismille. Myöhempien Aikojen Pyhien kirkon (MAP) perustamisen kulmakivenä tunnettu Mormonin kirja syntyi Joseph Smithin kokemista näyistä, joissa enkeli Moronin kertoi erityisten kultaisten laattojen paljastavan Yhdysvaltojen muinaisten kansojen historian ja merkityksen. Merkittävää tässä narratiivissa oli käsitys siitä, että Jeesus vieraili Yhdysvaltojen mantereella. Myös toinen, usein populaarikulttuurissa leikinlaskun kohteena ollut käsitys Jumalan alkukodista Kolobin planeetalla, perustellaan teoksessa teologisesti oleelliseksi osaksi mormonien ihmiskäsitystä. Ihminen on alkujaan ikuinen fyysinen olento, joka maanpäällisestä koettelemuksesta moraalisesti hyvänä selvitessään voi jonain päivänä kohota takaisin avaruuteen jumalolennoksi. Tässä keskeistä on kuitenkin se, että MAP-kirkko on ainoa oikean pappeuden kautta muotoutunut kirkko tähän tarkoitukseen. Kiinnostava huomio kirjassa onkin, miten MAP-kirkon pappeuskäsitys on muodostunut suhteessa kristinuskon historiallisten kirkkojen pappeuskäsityksiin. Ainoa oikea pappeus ja mormonien historiallinen jumalallinen asema vahvistaa valitun kansan käsitystä itsestään.

Kirjaa voi myös lukea tarinana Joseph Smithin merkityksestä tämän päivän tavallisen mormonin arjessa. Joseph Smithin elämänhistorian vaiheet läpäisevät päivittäin mormonin elämää aina Mormonin kirjan lukemisesta, nautintoainesääntöjen noudattamisesta sekä perhekäsitysten ja seksuaalietiikan ohjeista kirkon vastuutehtävien toteuttamiseen. Östman kuvaakin kiinnostavasti luvussa ”Elämä” kuvitteellisen suomalaisen Virtasten lapsiperheen arkea mormoniuskon parissa. Elettyyn uskontoon liittyvänä tematiikkana herää tosin kysymys siitä, mistä johtuu naisnäkökulman niukkuus mormonismiin kohdistuvassa tutkimuksessa. Östman kuvaa naisten vaikuttamismahdollisuudet kirkon piirissä vähäisiksi, mikä historiallisesti on tosin selittynyt miesten ja naisten eri tehtävänjaoilla. Naiset ovat keskittyneet kodin piiriin, kun taas miehet ovat toimineet pappeuden kautta eri johtotehtävissä.

Teos selventää populaarikulttuuriin pinttyneitä keskeisiä mormoneihin liitettyjä ennakkoluuloja. Muutoin tavanomaisesti järjestelty teos päättyy viimeisessä luvussa kuitenkin romanttisesti siihen, mistä tyypillisimmin monen mormoniuskoon kääntyvän elämä alkaa – kertomukseen mormonilähetysaarnaan kohtaamisesta.

Lisätietoa mormonismista

<https://www.pewforum.org/2012/01/12/mormons-in-america-executive-summary/>
<https://www.mormonit.fi/about>

Rautalahti: Kaikki tuntevat South Parkin mormonit, mutta mitä tekee Myöhempien Aikojen Pyhien Kirkko?